

Kadın Gazetecilerin Hakikat Mücadelesi

Öznur Değer

Toplumsal Barışta
Medyanın Rolü
ve Dünya Örnekleri

Nazlıcan Nujin Yıldız

Dijital Medyanın Kadın
Odaksız İçerik Üretimi
Neye Hizmet Ediyor?

Semra Turan

Barış İnşasında Medyada
Kadın Dilini Oluşturmak

Şükran Demir

Kadın Gazetecilerin
Medya Alanındaki
Konumu ve Katkıları
Rozerin Gültekin ile
Söyleşi

Çiğdem Ertak

Êzidîler: Kayıp Çocuklar,
Direnen Kadınlar
ve Unutulan Adalet

Aynur Ülgen

Kadın Irgatlar

İÇİNDEKİLER

- 1** **Toplumsal Barışta Medyanın Rolü ve Dünya Örnekleri**
Öznur Değer
- 8** **Dijital Medyanın Kadın Odaksız İçerik Üretimi Neye Hizmet Ediyor?**
Nazlıcan Nujin Yıldız
- 14** **Barış İnşasında Medyada Kadın Dilini Oluşturmak**
Semra Turan
- 17** **Kadın Gazetecilerin Medya Alanındaki Konumu ve Katkıları**
Şükran Demir (Söyleşi)
- 21** **Êzidîler: Kayıp Çocuklar, Direnen Kadınlar ve Unutulan Adalet**
Çiğdem Ertak
- 25** **Kadın İrgatlar**
Aynur Ülgen

Toplumsal Barışta Medyanın Rolü ve Dünya Örnekleri

Öznur Değer-24 Ağustos 2025

Aklımızda yüzlerce soru belirebilir. Ancak unutmamak gerekir ki, tarih savaş kadar barışa, katliam kadar direnişe, sömürü kadar mücadeleye ve devlet kadar da toplumsallığa ev sahipliği yapmıştır. Nasıl ki insanlık tarihi gözünü savaşla açmayıp, savaş devletleşme ve iktidarlaşıma ile birlikte insanlık tarihinde yer edindiyse öyleyse devletleşme öncesi demokratik toplumu yeniden inşa etmek de mümkün. Çünkü...

Tarihteki ilk devlet örneği olup günümüz iktidarlarının, ulus-devletlerin prototipini oluşturan Sümer Rahip Devleti'nden bu yana sistemsel olarak dünyanın 6 kıtasında inşa edilen "devlet" mekanizması, Orta Doğu'da ise "ulus-devlet" zihniyetini doğurdu. Devletleşmenin en temel politikası ise halkların inkârı ve maddi-manevi değerler bütünü, yani toplumsallığını hedef almaktır. Kıyım, katliam, pogrom, asimilasyon gibi toplumu, toplumun değer yargılarını, kültürel birikimini ve kimliğini; yani bir bütün varlığını hedef alan bu mekanizma, 5 bin yıl içerisinde şeklen değişime uğrasa da "kötücül" özünü korudu. Devlet, halkların inkârı üzerine inşa edilen bir sistem iken, bugün devletlerle halkların demokratik ekseninde buluşabilmesinin veya barışabilmesinin yolu konuşuluyor.

İnsanlık tarihinin evrensel değerleri ve manevi birikimlerinin başında "barış" gelir. Barış, insanlığın toplumsallaşmaya başlamasından bu yana toplumların olmazsa olmazı olarak kabul görür ve toplumsal değerlerin en önemli boyutunu oluşturur. Öyle ki, tarihten bu yana savaşların boy göstermeye başlamadığı, devletlerin ve özelde

ulus-devletlerin savaş ığirtkanlığına henüz girişmediği demlerde toplumsal barış, yaşamın temeli olarak görülürdü. Ancak ne zaman ki Sümer Rahip Devleti ile insanlık tarihi devletleşme ile tarih sayfalarında başka bir safhaya geçmeye başladı, işte o zaman “barış” yerine “savaş” konuşulmaya başlandı. Yani barışı devlet öncesi ve devlet sonrası diye tanımlamak da mümkün. Zira barışın karşıtı olan savaşın mucidi bizzat devlet aklının kendisidir. Günümüz neo-liberalizmi ve vahşi kapitalizmi tüm dünyayı etkisi altına alarak, toplumsal barış yerine “ben”i koyar. Toplumsallığı hedef alan bu politika ile barış ve demokratik yaşam hedef alınırken, bunu aksine çevirmek nasıl mümkün olabilir? Veya halkların inkârı ve sömürüsü üzerine inşa edilen 5 bin yıllık devlet geleneğinin yarattığı savaş kodlarını barışa evirmek mümkün m? Kana bulaşan tarih sayfalarını yeniden ak’a çevirmek mümkün m? Peki ya günümüz Orta Doğu’sunu saran ulus-devlet anlayışının gasp ettiği toplumsal değerleri yeniden yaşatmak, ahlaki-politik toplum eksenli bir yaşam inşa etmek mümkün m?

Aklımızda yüzlerce soru belirebilir. Ancak unutmamak gerekir ki, tarih savaş kadar barışa, katliam kadar direnişe, sömürü kadar mücadeleye ve devlet kadar da toplumsallığa ev sahipliği yapmıştır. Nasıl ki insanlık tarihi gözünü savaşla açmayıp, savaş devletleşme ve iktidarlaşma ile birlikte insanlık tarihinde yer edindiyeşe yleyeş devletleşme öncesi demokratik toplumu yeniden inşa etmek de mümkün. Çünkü...

“Tarih günümüzde gizli ve biz tarihin başlangıcında gizliyiz.” der, Abdullah calan

Tam da buradan devam etmek gerekirse; insanlık değerleri tarihin hiçbir anında mutlak bir yok oluşu yaşamadı. Savaşlar, saldırılar, toplumsallığı, evrensel değerleri, insanlığın maddi ve manevi değerler bütününü hedef alan uygulamalar olsa da 12 bin yıllık insanlık tarihinde yaratılan toplumsal değerleri, ahlaki ve politik yaratımı, demokratik yaşamı yok etmek mümkün değil. 21’inci yüzyıl dünyasında ise savaş yerine barışı, sömürü yerine demokrasiyi yeniden inşa edebileceğimiz yeni sistem, Abdullah calan’ın “Demokratik, Ekolojik, Kadın zgrlk Toplum Paradigması”na kulak vermekle mümkün.

Ve barışın konuşulduğu bugünlerde “toplumsal barış nasıl sağlanabilir?” sorusuna tam da burada yanıt vermek gerekir. Burada aradığımız yanıt “medya”. İletişim, insanlık tarihinden bu yana en temel duygu ve düşünce aktarımını oluşturur. İnsanlar, dil devriminden önce mimiklerle, yani doğayı taklit ederek iletişimi sağlarken; dilin buluşundan sonra ise insanlık tarihi artık çıkardığı seslerle yeni bir iletişim ağı kurmuş

oldu. Zamanla konuşabilme yetisinin kazanılmasıyla artık iletişim, toplumsal değerlerin en önemli parçasını oluşturmaya başladı.

Tarihten günümüze toplumun en temel ihtiyacı halini alan iletişim, günümüz teknoloji çağında ise kitle iletişim araçlarının ve medyanın gelişmesiyle başka bir aşamaya geçti. Bugün toplumsal dizaynda başat rol oynayan medya, insanlarla kurduğu iletişim metotları ile yeni topluluklar yaratabiliyor veya ideolojilerin tapıcısı bir topluluk yaratabiliyor. Değişen ve dönüşen teknoloji çağında medyanın önemi ve rolü tartışılmazken, “nasıl bir medya?” diye sormak gerek. Resmî ideolojilerin tapıcısı bir medya mı, yoksa özgür toplumun destekçisi medya mı? İşte tam da bu noktada “barış gazeteciliği”ne değinmekte fayda var.

Devletler başta olmak üzere tüm ideolojiler, kendini medyanın gücü üzerinden var eder. Medya, toplumlara ulaşmanın en kolay ve hızlı yolunu oluştururken aynı zamanda yeni toplumlar yaratmada da başat role sahiptir. Günümüz ulus-devlet modellerinde ve özelde Türkiye’de, medya gücünü denetiminde tutan iktidar kalıcılığını medya üzerinden sağlarken, medya desteğini alamayan ideolojiler ise yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Gerek resmî ideolojilerde gerekse de felsefî, sosyolojik ve yaşamsal ideolojilerde medyanın desteği, ideolojinin halka taşınmasını sağlar. Halkla buluşturulmayan hiçbir ideolojinin ömrü uzun olamaz. Ancak medyanın en önemli **manipülasyon** ve dezenformasyon aracı olduğu da unutulmamalıdır. Toplumsal dizaynda önemli bir güç olan medya, toplumların tüm değer birikimlerini de bertaraf edebilecek bir güçte aynı zamanda. Medyanın buradaki temel hedefi, toplumların, halkların çıkarlarını, iradesini devlet ve iktidarlara teslim etmeden korumaktır.

Devletsiz toplum mümkün iken, toplumsuz devlet mümkün değil. Bu anlayışla hareket etmek gerekirse devlet, hayatta kalmak için toplumun tüm değerlerini korumak zorunda. Ancak günümüz ulus-devlet anlayışı, varlığını halkların sömürüsü üzerinden inşa eder ve iktidarını da savaş çığırtkanlığı ile sürdürür. Nedeni ise toplumsal barışı hedef alan medyanın yarattığı yeni çağ güruhlarla ötekileştirmeyi, ırkçılığı ve bunlarla düşmanlığı körüklemesidir. İnsanlığın oluşum tarihinde insanların renginin, dilinin, inancının, cinsinin bir önemi bulunmaz ve bu farklılıklar toplumsal zenginlik olarak ele alınırken, maalesef günümüzde bu toplumsal farklılıklar ötekileştirmenin gerekçesi. İktidarlar, ötekileştirmeyi medya eliyle toplumlara empoze eder ve bununla yeni ideolojiler yaratır veya mevcut ideolojiye hizmeti

sürdürür. Örneğin İç Anadolu Bölgesi'nin bir köyünde yaşayan bir insan, Kürdistan'ın herhangi bir köyünde yaşayan başka bir insan ile hiçbir fiziksel ve düşünsel temas kurmazken, medyanın ötekileştirici politikalarıyla tanımadığı insanı “terörize” edebiliyor, dolayısıyla düşmanlaştırabiliyor. İşte bunu resmî ideolojilerin, yani devlet ideolojisinin kölesi hâline gelmiş medya yapıyor. Toplumsal barışı inşa edebilecek en önemli güce sahip medya, yıllarca halklar arasında yaydığı düşmanlaştırıcı politikalar ile Kürt'ü Türk'e, Türk'ü de Kürt'e düşman etti. Şu anda ise bunu barış gazeteciliği yaparak aşabilir ve toplumsal barışın öncü gücü olabilir.

“Barış gazeteciliği” kavramının teorisyeni, Norveçli sosyolog Profesör Johan Galtung, ömrünü barışa adanmış önemli bir isim olarak “barış gazeteciliği”ni biz gazetecilere, gazeteciliğe barış katmanın yollarını önererek 4 temel odağı miras bıraktı. Johan Galtung'un bahsettiği 4 odağın en önemlisini “barış odaklı” gazetecilik oluştururken; akabinde “gerçek odaklı”, “halk odaklı” ve “çözüm odaklı” bir gazetecilik ile bizlere barış gazeteciliğinin de formülünü sunmuş oluyor.

Johan Galtung'un izinden ilerleyerek barış gazeteciliğine önemli katkılar sunan gazeteci Jake Lynch ile psikoterapist Annabel McGoldrick, barış gazeteciliğini ele alırken şunu söyler: “‘Terörist’, ‘aşırılıkçı’, ‘fanatik’ ya da ‘köktenci’ gibi kötücülleştirici etiketlerden kaçının. Bunlar her zaman ‘onlar’a, ‘biz’im tarafımızdan verilen adlardır. Kimse bunları kendini adlandırmak için kullanmaz. Öyleyse bunları kullanmak, bir gazeteci için yan tutmak demektir. Bunlar, o kişinin makul olmadığı, dolayısıyla onunla görüşmenin (müzakere etmenin) anlamsız olduğu anlamına gelir.” İşte tam da Jake Lynch ile Annabel McGoldrick'in tanımladığı barış gazeteciliği üzerinden gidersek; 27 Şubat'ta Sayın Abdullah Öcalan'ın deklare ettiği “Barış ve Demokratik Toplum” manifestosu ardından devlet ile Abdullah Öcalan arasında başlayan diyalog süreci ile ülkede yeniden “barış” konuşulmaya başlarken, özgür basın dışında ana akım medya ile ulusalcı muhalif medya tam da altı çizilen “kötücülleştirici etiketlerden” biri olan “terör” kavramına ayak basıyor. “Kötücülleştirici etiketlerden kaçının” diyen Jake Lynch ile Annabel McGoldrick'in tariflediği barış gazeteciliğine denk düşmeyen bir gazetecilik pratiği sergileyen ana akım medya ile ulusalcı medya, kullandığı dil ve üslup ile ülke barışı ile toplumsal barışa ket vuran bir noktada duruyor. “Terör”, “terörist”, “terörist başı”, “bebek katili” ... gibi “kötücülleştirici” çok sayıda kavram ve literatür kullanan medya, körüklediği savaş gazeteciliği ile toplumsal bir kutuplaşmanın da öncüsü oluyor. “Biz” Kürtlere “onlar” tarafından verilen “kötücül etiketler” hakikati yansıtmadığı gibi, bu tür barışa

Yine Jake Lynch ile Annabel McGoldrick’in tanımladığı barış gazeteciliğinde önemli noktalardan biri de şu maddede yatıyor: “Liderlerin imzaladığı, askerî zafer veya ateşkesle sonuçlanan, bir şekilde barış getiren belgeleri kutlamaktan kaçının. Bunun yerine hâlâ geriye kalan ve insanları ileride başka şiddet eylemlerine yöneltecek konularla ilgili haber yapın. Toplumdaki kalkınmaya ve yapısal ihtiyaçlara işaret etmek; bir barış kültürü yaratmak için, anlaşmazlığı şiddetsiz bir şekilde ele alıp çözecek araçları güçlendirmek için neler yapıldığını sorun.” Bu maddeden hareketle Türkiye–PKK barış görüşmelerinde altı çizilmesi gereken en önemli hususlardan biri de bir tarafın radikal adımlar atıp samimiyetini gösterirken, öte tarafın ise somut adımlardan kaçınmasıdır. Buna en somut örnek olarak yüzlerce PKK’li tutsağın tutulduğu cezaevleri verilebilir. Barış görüşmeleri çerçevesinde Meclis çatısı altında “Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu”nun kurulması devlet açısından önemli bir ilk adımı oluştururken, atılması gereken diğer önemli adımlara dikkat çekmek de barış gazeteciliği eksenli medyanın görev ve sorumluluğu kapsamındadır. Barış gazeteciliğinde tanımlanan “sonraki adımlara” odaklanmak yerine “kötücül dil”den barış görüşmelerine rağmen vazgeçmeyen medya, barış görüşmeleri kapsamında kendini fesheden PKK’nin cezaevinde bulunan tüm tutsaklarının serbest bırakılmasını talep etmek yerine; AYM’nin, TCK’nin 220’nci maddesinin 6’ncı fıkrasını (örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme) Anayasa’nın 38’inci maddesine aykırı olması nedeniyle ikinci kez iptal etmesi sonucunda tahliye edilen çok sayıda PKK’li tutsağı hedef gösterdi. Tutsakların serbest bırakılması, görüşmelerden çok önce AYM’nin — yani Türkiye’nin en üst mahkemesinin — iptal ettiği bir madde çerçevesinde olup görüşmelerden bağımsız bir yargı kararı iken; ulusalcı medya başta olmak üzere “kötücül” dilden uzaklaşmayan medya, servis ettiği haberler ile PKK’li siyasi tutsakların tahliyesini “pazarlık” olarak servis ederek, toplumsal barışın aksine toplumsal kutuplaşmayı körükledi.

Dünya örneklerine bakıldığında da medyanın yancı tutumu sonucunda, barış görüşmeleri toplumsallaşmadığı için yılları alan bir sürece evrilebildi. Ancak barışın mihenk taşı olan medya, toplumsallaştığı oranda barışa kalıcı katkılar sunabilen bir noktada. Bask, Katalan, **FARC**, İrlanda, Kolombiya gibi örnekler buna emsal oluştururken, devletlerle yapılan barış görüşmelerinde medyanın rolü göz ardı edilemez. Bu ekseninde dünya örneklerine baktığımızda en çarpıcı örneklerden biri İrlanda örneği. İrlanda barış görüşmelerinde medyanın rolü oldukça önemli olup sürece hem olumlu hem de olumsuz etkilerde bulundu. Kuzey İrlanda Barış Süreci kapsamında medya, hem bilgi aktarımı hem kamuoyu oluşturma hem de müzakere atmosferinin şekillenmesinde belirleyici bir araç olarak görev yaptı. Medya, hem yerel (BBC Northern Ireland, *Belfast Telegraph*) hem de uluslararası (CNN, *The Guardian*, Reuters vb.) düzeyde bu süreci yakından takip ederek; müzakereleri halkın gündemine taşıdı, siyasal aktörlerin söylemlerini kamuoyuna duyurdu ve barış yanlısı ya da karşıtı sesleri yansıttı. Medya, özellikle gizli yürütülen müzakereler sonrasında yapılan açıklamaları halka duyurarak şeffaflık ilkesini uyguladı. Bu sayede toplumun farklı kesimleri, müzakerelerin seyrini öğrenebildi. Barışa dair umut verici gelişmelerin medyada yer edinmesi, halk desteğinin de artmasını sağladı. Özellikle 90'lı yıllarda Kuzey İrlanda barış sürecinde sağlanan ve sürecin sonraki aşamalarını belirleyen en önemli siyasi gelişme olan “Good Friday (Hayırlı Cuma) Anlaşması” veya diğer adıyla “Belfast Anlaşması” öncesindeki referandum sürecinde medya desteği, halkı bilinçlendirdi. Medya, müzakere sürecine katılan tüm aktörleri kamuoyuna karşı sorumlu hâle getirdi. Süreçteki duraksamalarda gazeteciler, taraflara baskı uygulayarak sürecin ilerlemesine en önemli katkısı sundu. Medya, İrlanda barış görüşmeleri sürecinde hem yapıcı hem de yıkıcı bir rol oynadı. Doğru kullanıldığında toplumun barışa yönelmesinde büyük katkı sundu; ancak yanlış, taraflı ve spekülatif kullanımı süreci sekteye uğratma riski taşıdı. Özellikle kapsayıcı ve sorumlu habercilik, bu süreçte medyanın en etkili rolünü oluşturdu.

Bir diğer önemli dünya örneği olan Kolombiya barış görüşmelerinde ise medya, bilgi aktarımı, kamuoyu mobilizasyonu ve meşrulaştırma süreçlerinde kilit rol oynadı. Ancak taraflı yayıncılık ve dezenformasyon da süreci tehdit eden bir başka boyutu oluşturdu. Barış görüşmeleri, Kolombiya hükümeti ve FARC (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*) arasında yıllarca süren savaşın ardından 2012’de Küba’nın başkenti Havana’da başladı. Medya, bu süreçte hem resmî müzakere platformu dışındaki ana tartışma alanını oluşturdu hem de siyasî kampanyaların

yürütüldüğü temel araç hâlini aldı. Özellikle Kolombiya'nın en büyük yayın organlarından olan RCN, Caracol TV ve *El Tiempo* gibi oluşumlar kamuoyunu doğrudan etkiledi. Medya, barış görüşmelerinde barışın anlatımı, tartışılması ve meşrulaştırılması için en temel platform rolünü üstlendi. Bunlara örnek verecek olursak; medya, sürecin detaylarını kamuoyuna aktaran belgesel programlar ve haber dizileri oluşturdu; köylerde ve düşük gelirli bölgelerde barışın içeriğini anlatmak için sosyal sorumluluk yayınları yaptı. Alternatif medya platformları (*Contagio Radio, La Silla Vacía*) barış sürecinde toplumun mağdur kesimlerinin sesini duyururken, kadınların ve yerli halkların barış sürecindeki rolünün de görünür kılınmasını sağladı. Medya, barış görüşmelerinde en aktif kullanılan mecraların başında gelen televizyonda sunduğu tartışma programları ile kamuoyunu iki tarafı da dinlemeye ve barışa dair empati kurmaya teşvik etti. Açık oturumlar ve kamuya açık tartışmalar, toplumda “barış kültürü” gelişimine de katkı sunmuş oldu.

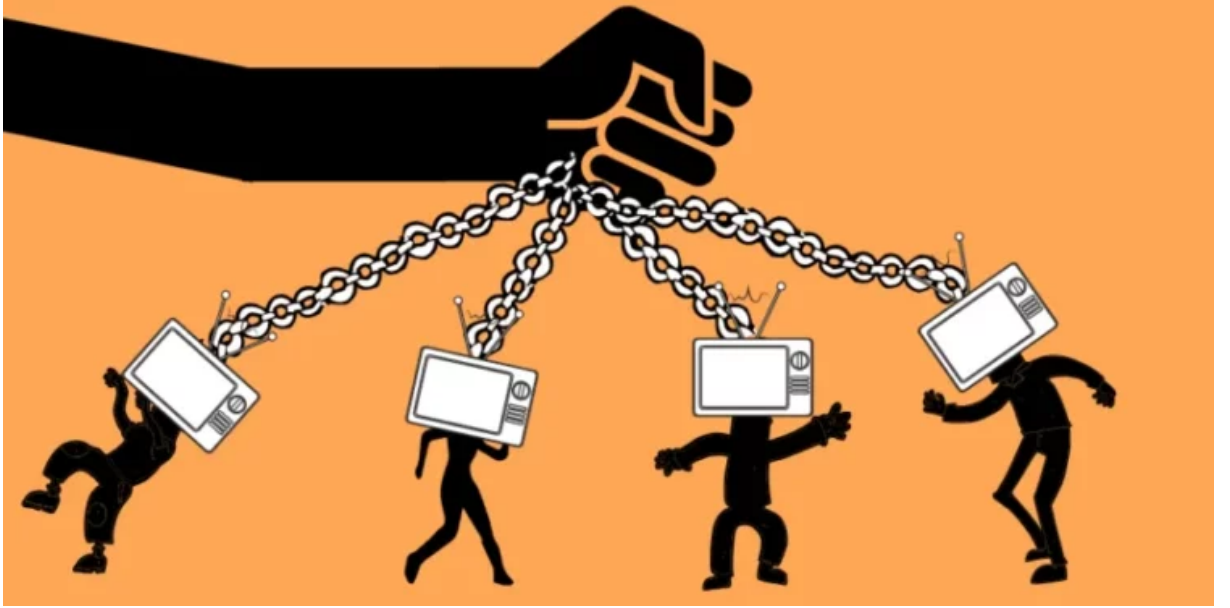
Dünyada uzun yıllar en büyük sömürü toplumunu oluşturan Güney Afrika'daki barış görüşmelerinde ise medya kilit rol oynadı. Dünyada türeyen siyahî düşmanlığı ile körüklenen ırkçılığa karşı da önemli bir rol üstlenen medya, siyahlar ile beyazlar arasında diyalog kurmak için platform sağladı. Kelime anlamı “ayrılık” olan ve ırksal ayrımcılığı savunan Apartheid sisteminin yarattığı nefretin dönüştürülmesine yardımcı oldu. Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu (TRC) duruşmaları, televizyon ve radyo yoluyla halka açık şekilde yayınlandı. Bu şeffaflık, geçmişle yüzleşme konusunda kamuoyunu doğrudan etkiledi. TRC Başkanı Desmond Tutu'nun sözleri medya aracılığıyla ulusal söyleme dönüştü. Başpiskopos Desmond Tutu tarafından Güney Afrika'nın 1994'teki ilk demokratik seçimlerinden sonra, Apartheid sistemi sonrası Güney Afrika'yı tanımlamak için icat edilen bir terim olan “Rainbow Nation (Gökkuşağı Ulusu)” anlatısı medya üzerinden yayıldı; yani birlikte hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan yaşamayı ifade eder. Burada medya, Mandela'nın birleştirici liderliğini görünür kılarak ulusal barışa katkıda bulundu.

Özcesi, Orta Doğu'da resmî ideolojilerin ve ulus-devletlerin en büyük destekçisini oluşturan medya, toplumsal barışın inşasında da en önemli role sahip. Toplumsal dizaynın 100 yıllık devlet geleneğinde medya eliyle yapılmış olması, gelinen aşamada toplumsal kutuplaşma sonucunu doğururken; barışın konuşulduğu ve barış eksenli görüşmelerin yoğunlaştığı bugünlerde, kutuplaştırıcı ve ötekileştirici dilini toplumsallaştırmayan, toplumsal barışa endekslemeyen medya, oluşabilecek herhangi bir savaş tehdidinin en önemli sorumlusudur. Medya, devlet ve PKK

arasındaki barış görüşmelerinde barış gazeteciliği çerçevesinde toplumsal barışın en önemli aktörü olmaz ve kullandığı “kötücül” dilden vazgeçmezse, halkların barış ve kardeşliği gelişemez. Barış görüşmelerinin hızlandırılması ve kalıcı sonuçlar doğurmasının en önemli payını — dünyadan da örneklendirdiğimiz gibi — medya oluşturuyor. Dolayısıyla, barış dilini kullanmaktan imtina eden medya, geri dönülmez sonuçların vebalini 100 yıl daha taşıma tehdidi altında kalabilir. “Barış ve Demokratik Toplum” inşasında medyanın, barış gazeteciliği ilkeleri çerçevesinde hareket etmesi Türkiye’nin Orta Doğu’da en önemli güç hâline gelmesine de zemin sunmuş olacak ve dünya barışına en önemli örneği teşkil etmiş olacaktır.

Dijital Medyanın Kadın Odaksız İçerik Üretimi Neye Hizmet Ediyor?

Nazlıcan Nujin Yıldız-24 Ağustos 2025

Medya her ne kadar egemenlerin tekelinde olsa da yaşamımızdan ayrı düşünölemeyecek bir konumda duruyor. Bu nedenle hem medyanın hem de dijital medya platformlarının bilinçli bir şekilde kullanılması, saydığımız bütün sorunların ortadan kaldırılması için büyük önem taşıyor. Dijital medya platformlarında kadının maruz kaldığı şiddet ve kadının meta haline getirilmesi durumuna karşı, yine bu platformlardan faydalanılarak alternatif çözümler üretmek için çeşitli adımlar atılabilir

Çağımızın en büyük sorunlarından biri olan kadına yönelik şiddet, taciz, tecavüz, katliam ve kadının yaşamın her alanından soyutlanması durumu, birçok nedene bağlı. Bu nedenlerden belki de en büyüğü, saydığımız tüm sorunların zeminini yaratan medya. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle de büyük bir bağlantısı olan medyanın, toplumun üzerinde sanılandan daha büyük bir etkisi olduğu tartışılmaz bir gerçek. Peki, medyanın asıl işlevi toplumsal cinsiyet eşitsizliğini körüklemek mi, yoksa bu eşitsizliği ortadan kaldırmak mı? Hâkim medya aracılığıyla toplumun maruz kaldığı her içerik, cinsiyet eşitsizliğini daha uç boyutlara ulaştırırken bunun nedenini sorgulamak ve bu durumu ortadan kaldırmak da kadın odaklı bir bakış açısını gerekli kılıyor.

Kadının köleleştirilmesi üzerine kurulan sistemin medyası

Medyanın dördüncü değil, birinci güç olduğu hakikatini göz önünde bulunduran iktidarlar, rıza üretimini medya üzerinden gerçekleştirirler. Kadının medyadaki yeri ve temsili de yaratılan toplumsal kabullerle alakalı diyebiliriz. Bu durumu yalnızca iktidarların varlığına ve medyanın rıza üretimi konusunda bir araç olarak kullanılmasına indirgeyemeyiz. Kadının toplumdaki ve medyadaki yeri, beş bin yıllık devletli toplumun inşasıyla da ilgili. Beş bin yıllık devletli toplumun temeli, kadının köleleştirilmesine dayanır. Dolayısıyla hem toplumun hem de medyanın erkek aklın hizmetinde olmasının nedeni, kadının köleleştirilmesidir. Kadının köleleştirilmesi sonucu, erkek egemen aklın kurduğu sistemde, iktidarların varlıklarını sürdürebilmesi, toplumda yaratılan cinsiyetçilik, ırkçılık, doğa talanı, nefret ve asimilasyona bağlıdır. Ataerkil sistemin, toplumda karşılık bulması için de iktidarlar birçok araçla bu zihniyetin toplumun zihniyeti haline gelmesini amaçlamıştır. Kuşkusuz iktidarların bu hedeflerini gerçekleştirebilmesi için kullandıkları en güçlü araç, medyadır. Kadının köleleştirilmesi sonucu kurulan bu sistemin, medya aracılığıyla en çok saldırıya maruz bıraktığı kesim de yine kadınlardır.

Denebilir ki tüm toplumlarda kadın ve erkeğe atfedilen roller vardır ve bu roller birçok unsurla gelecek nesillere aktarılmaktadır. Bu aktarıma aracılık eden önemli kurumların en başında yer alan medya, cinsiyetlere yönelik temsillerin kültürel bir unsur olduğunu varsayarak yeniden üretir, dağıtır ve topluma benimsetmeye çalışır. Bu süreç iktidarlardan bağımsız bir süreç değil elbette. Tüm dünyada, iktidar olanın tekelinde olan medya, aslında toplumun değil, erkek egemen iktidarın cinsiyetlere atfettiği rolleri topluma dayatmaktadır. Günümüzde medya tarafından oluşturulan dil, yaratılan içerikler, haberler, diziler, filmler, reklamlar bu anlayışa hizmet eder ve egemenlerin motor gücü olarak karşımıza çıkar.

Medya içerikleri yalnızca eğlence aracı mı?

Medya içeriklerini yalnızca birer eğlence aracı olarak görmek pek de doğru olmayacaktır. Bu içeriklerin yer aldığı bütün platformlar, aynı zamanda toplumsal normların kurulduğu, kimliklerin inşa edildiği ve kültürel değerlerin yeniden üretildiği iletişim platformlarıdır. Toplumun ne durumda olduğu ne yapıp ne yapmaması gerektiği, neyi düşünmesi veya ne üzerine düşünmemesi gerektiği medya aracılığıyla topluma verilir. Bu nedenle medyanın topluma sunduğu her içerik yalnızca eğlence amaçlı veya görsel bir mesele değil, toplumsal bir meseledir ve politiktir. Kadının medyadaki temsili de doğrudan toplumsal cinsiyet eşitliğini ilgilendiren bir sorundur.

Çünkü ekranlarda yer alan ve oluşturulan kadın karakterler, dijital medya platformlarında yer alan her içerik, izleyicilerin kadına dair neyi normal ve anormal kabul edeceği üzerine güçlü mesajlar verir. Bu mesajlar, bilindiği üzere kadının, “mağdur”, “kötü”, “güçsüz”, “fedakâr”, “korunması gereken” olduğunu içerir. Bu temsiller Türkiye’de de dünyada da belirli kalıpların dışına çıkmaz. Erkek egemen zihniyetin hizmetinde olan medyada kadın, ya toplumda “normal” karşılanmasının istendiği ilişkilerin ve “aşkların” ya da bir erkeğin hikayesinin nesnesi konumundadır. Bunun karşısında medyadaki erkek ise her hikâyenin öznesi, kadının “kurtarıcısı”, fail olduğu halde çeşitli güzellemlerle gizlenen ve asıl gücün sahibidir.

Özetle medyanın topluma sunduğu kadın ve erkek temsili, iktidarların toplumda yaratmaya çalıştığı kadın ve erkektir. Söz konusu durum, dijital medya platformlarında daha da önüne geçilmesi zor bir hal alır.

Dijital medyada tüketim nesnesi olan kadın ve algoritmik önyargı

Dijital medya, sistemin medya ve kadının temsiliyle ilişkisini daha karmaşık ve yoğun bir şekilde ortaya koyar. Bireyleri ve toplumu tahakküm altına alan, özneleşmeyi engelleyen ve yabancılaşmayı körükleyen erkek egemen sistemde dijital medya, bu mekanizmaların hem hızlandırıcısı hem de yeni bir sahasıdır. Dijital medya, kadınların temsili üzerinden erkek egemen sistemin modern bir yansıması olarak işler. Kadınlar bu platformlarda özellikle görsel içeriklerde, (Instagram, TikTok, X, YouTube gibi) sıklıkla cinsel bir obje ya da tüketim nesnesi olarak sunulur. Son zamanlarda karşımıza çıkan “Influencer” kavramı, kadınların bedenlerini ve yaşam tarzlarını idealize edilmiş bir şekilde sergilemeye zorlar. Örneğin, “mükemmel vücut” ya da “kusursuz anne” gibi imajlar, kadınları belirli kalıplara hapseder ve özneleşme süreçlerini kısıtlar. Öte yandan dijital medyada son zamanlarda kurbanlaştırma ve linç de oldukça artmış durumdadır. Kadınlar, özellikle iktidarın belirlediği ve medya aracılığıyla oluşturduğu toplumsal normlara uymadıklarında dijital bir şiddete maruz bırakılır. Bu durum, erkek egemen sistemin kadınları “ahlaksız” ya da “suçlu” olarak “damgalama” mekanizmasının dijital alandaki tezahürüdür. Tüm bunların yanı sıra dijital medyada algoritmik önyargı da söz konusudur. Dijital medya platformlarının algoritmaları, popüler olan içerikleri öne çıkarır. Bu içerikler genellikle cinsiyetçi, stereotipik veya sansasyonel içeriklerin (özellikle kadın bedeninin metalaştırıldığı reklam veya içerikler) daha fazla görünürlük kazanmasına neden olur. Algoritmalar, sistemin kadınları nesneleştiren anlatısını otomatik olarak yayar.

Tüketilen içerikler ve toplumsal sorunlar

Diğer yandan dijital medyada kadın, tüketim kültürünün bir aracı olarak hedef alınır. Yaratılan “ideal kadın” imajının sağlanması için üretilen ürünler, moda trendleri, bu imajı dayatarak kadınları kendi bedenlerinden ve kimliklerinden uzaklaştırmayı hedefler. Bu, erkek egemen sistemin kadını yabancılaştırma sürecinin bir parçasıdır. Bütün bunlarla birlikte nedeni olunan erkek şiddeti de görünmez kılınır ve kadına yönelik şiddet, dijital medyada yüzeyselleştirilir. Kadın katliamlarının artmasında büyük bir payı olan medya, medyada kullanılan dil ve oluşturulan içerikler sonucunda yaşanan bir kadın katliamı ve bu katliama dair yapılan haber, dijital medyada kısa süreli bir öfke dalgası yaratır ancak derinlemesine tartışılmadan unutulur. Bu, hakikati çarpıtma ve toplumsal sorunları önemsizleştirme yöntemine hizmet eden medyanın eseridir. Toplumsal sorunların hiçbirisi, her gün hızlıca tükettiğimiz içeriklerden bağımsız değil. Geçmişten günümüze hem geleneksel medya içerisinde hem de yeni medya içerisinde sürdürülen cinsiyetçi söylemler, içerikler, haberler ve programlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha da uç noktalara taşıyor. Bu içeriklere maruz bırakılan, dijital medya platformlarında yaşamın her alanına dair içerikleri tüketen toplum da maruz kaldığını yaşamına uygularken gün geçtikçe artan erkek şiddeti de normalleştiriliyor. Ancak bu platformları, iktidarın rıza üretimine bırakmamak gerekiyor.

Cinsiyetçiliğe karşı kadın odaklı içerik üretimi

Medya her ne kadar egemenlerin tekelinde olsa da yaşamımızdan ayrı düşünülemeyecek bir konumda duruyor. Bu nedenle hem medyanın hem de dijital medya platformlarının bilinçli bir şekilde kullanılması, saydığımız bütün sorunların ortadan kaldırılması için büyük önem taşıyor. Dijital medya platformlarında kadının maruz kaldığı şiddet ve kadının meta haline getirilmesi durumuna karşı, yine bu platformlardan faydalanılarak alternatif çözümler üretmek için çeşitli adımlar atılabilir. Medya okuryazarlığının geliştirilmesi bu konuda önemli bir araçtır. Toplumun medya okuryazarlığı eğitimleri alması, bu platformlarda karşılaştıkları içeriklerin doğruluğunu sorgulamaları, stereotipleri ve cinsiyet temelli önyargıları fark etmeleri sağlanabilir. Yine kadınlara yönelik olumsuz temsillerin (örneğin, cinsiyetçi reklamlar veya klişeler) analiz edilmesi ve bu içeriklerin nasıl manipülatif olabileceği konusunda farkındalık yaratılabilir. Bu alternatiflerden belki de en önemlisi kadın odaklı içerik üretimidir. Nasıl ki yapılan haberlerde hak odaklı haberciliğin geliştirilmesi ve kullanılması gerekiyorsa, dijital medya platformlarında da kadın odaklı içerik üretiminin artırılması gerekir.

Kısacası kadınlar, yaşamın her alanında erkek egemen sisteme karşı verdikleri mücadeleyi, dijital ortamda da veriyor. Kadının köleleştirilmesi üzerine kurulan erkek egemen sistemin varlığını korumak için kullanılan medyaya karşı, hak odaklı ve kadın odaklı içeriklerin artırılması için verilen mücadelenin büyütülmesi ve kadın bakış açısının yaşamın her alanında olduğu gibi dijital alanda da var edilmesi, kadın kırımının önüne geçilmesi noktasında büyük önem taşıyor.

Barış İnşasında Medyada Kadın Dilini Oluşturmak

Semra Turan-24 Ağustos 2025

Kadın gazeteciler olarak önceliklerimizden biri, kadınlara yönelik saldırılara karşı durmak; kalemlerimizi ve fotoğraf makinelerimizi bu saldırılara doğrultmak, teşhir etmenin yanı sıra çözüm noktasında barışın dilini konuşturmak olmalıdır. Her türlü savaşın getirdiği kötülüğe karşı iyinin ve güzelliğin yanında olduğumuzu göstermek, barışın inşasında sorumluluk üstlenmek zorundayız

Sayın Abdullah Öcalan'ın başlattığı Barış ve Demokratik Toplum Süreci önemli gelişmelerle yol alıyor. Ülkenin en önemli sorunu olan ve tüm sorunların kaynağı olarak görülen savaşı bitirme girişimleri, tüm halklarda büyük bir heyecan yaratmakla kalmıyor; kalıcı çözüm için çağrılarının, girişimlerin ve taleplerin de dillendirilmesine vesile oluyor.

Özgür basında barışı yazmanın heyecanı

Yüzyıllık bir sorun olan ve 50 yıldır yok sayılmaya karşı verilen mücadelenin barış ile sonuçlanması, kuşkusuz özgür basında da büyük bir heyecan yarattı. 50 yıldır savaşa karşı barış gazeteciliği yapan, devlet eliyle gerçekleştirilen katliamları ve “yok sayma” politikalarını teşhir ettiği için büyük bedeller ödeyen özgür basın geleneğinin ardılları olarak; sürecin heyecanını yaşarken aynı zamanda Ape Musa, Gurbeteli Ersöz, Deniz Fırat, Nujiyan Erhan, Ayfer Serçe, Cihan Bilgin ve ismini sayamadığımız onlarca arkadaşımızın hayalini de taşıyoruz: savaşı bir coğrafya. Bu hayalin ağırlığı ve sorumluluğuyla süreci yalnızca takip edip yazmakla kalmıyor; aynı

zamanda inşacısı olmak ve kalıcılığını sağlamak için sorumluluklarımızı kat kat artırıyoruz.

Bir daha savaşı ve getirdiği kötülükleri yazmamak, barışın konuşulmasını sağlamak bugünlerde büyük bir heyecan uyandırıyor.

Süreç ve medyanın rolü

Toplumun tüm kesimleri tarafından sahiplenilen Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nin barış ile taçlanması, demokratik anayasal bir zemine kavuşturulması; her alana büyük sorumluluklar yüklüyor.

Dünyada “üçüncü güç” olarak tanımlanan medya, günümüz koşullarında artık “birinci güç” olarak tarifleniyor. Medyanın toplum üzerindeki etkisi, geleceğe yön vermesi, toplumsal sorunları çözme ya da derinleştirme noktasındaki rolü; bu süreçte hayati bir önem taşıyor.

Medyada kadın dilinin önemi

Savaşa karşı barışı savunan, bunun mücadelesini veren kadınların medyada da önemli bir rolü bulunuyor. Barış dilini yaygınlaştıran ve bu dilin inşasını sağlayacak olan kuşkusuz kadın gazetecilerdir.

Süreç; savaşın, şiddetin, yoksulluğun ve kadın katliamlarının soykırım halini aldığı bir dünyada, medyada kadın dilinin önemini bir kez daha bize hatırlatıyor. Kadın mücadelesi yükseldikçe kadınlara yönelik soykırım politikaları da paralel biçimde, tek merkezden çok yönlü saldırılarla sürüyor.

Barışın inşa sorumluluğu

Kadın gazeteciler olarak önceliklerimizden biri, kadınlara yönelik saldırılara karşı durmak; kalemlerimizi ve fotoğraf makinelerimizi bu saldırılara doğrultmak, teşhir etmenin yanı sıra çözüm noktasında barışın dilini konuşturmak olmalıdır. Her türlü savaşın getirdiği kötülüğe karşı iyinin ve güzelliğin yanında olduğumuzu göstermek, barışın inşasında sorumluluk üstlenmek zorundayız.

Demokratik yaşamı kuralım

Savaşların en çok kadın ve çocukların hayatlarını etkilediği herkesçe bilinen bir gerçek. Bu nedenle barış dilini inşa etmek en çok biz kadınlara düşüyor. Dünyada üçüncü güçten birinci ve en etkili güç haline gelen medyada kadın gazeteciler olarak;

bu gerçekliğin farkında, geleceğimizi şekillendiren bu savaş ve şiddete karşı toplumsal barışı, eşit, adil ve demokratik yaşamı inşa etmenin dilini kurmak zorundayız.

Barışın dilini inşa etmek ve toplumsallaştırmak en çok da kadın gazetecilere sorumluluk yüklüyor. Çünkü savaşa karşı duran da barışı isteyen de en çok kadınlardır. Buna göre barışın inşacısı olmak ve onu toplumsallaştırmak; ekmek ve su kadar hayati bir ihtiyaçtır.

Süreçte kadın yayıncılığı

“Yaşamı var eden ve sürekliliğini sağlayan kadındır” düsturu ile “kadın-yaşamdır, yaşam-kadındır” şiarı bize gösteriyor ki: kadının olmadığı hiçbir barış başarılı olamamıştır. Aksine, bu eksiklik savaşların sürekliliğini getirmiştir. Bu nedenle kadınların sürece öncülük etmesini teşvik eden, taleplerini görünür kılan bir yayıncılığa ihtiyaç vardır.

Dünyadaki savaş ve barış örneklerine baktığımızda da barışı getiren, savaşlara karşı duran mücadelenin en önünde kadınlar vardır. Bu nedenle Türkiye’de de yüzyıllardır süren, halkları yok sayan bu savaşa karşı durmak kadınların öncelikli görevidir. Bu ülkeyi kadın ve barışın ülkesi yapmak biz kadınların ellerindedir.

Geleceğe savaşsız bir ülke bırakalım

Kadın gazeteciler olarak sürecin öznesi, barışın inşacısı, savaşsız ve şiddetsiz bir ülkeyi kurmanın sorumluluğuyla hareket edelim. Geleceğe savaşsız bir ülke bırakalım.

Yaşamı var eden kadınlar olarak, medyada da gücümüzün ne denli etkili olduğunun farkında olarak barışın öncülüğünü yapalım.

Kadın Gazetecilerin Medya Alanındaki Konumu ve Katkıları

Şükran Demir (Söyleşi)-24 Ağustos 2025

Gazeteci Rozerin Gültekin ile kadın gazetecilerin medya alanındaki konumu ve katkıları üzerine konuştuk

***Kadın kimliği, gazetecilik pratiğinde hem yük hem de güç kaynağı olabiliyor. Sizce kadın gazetecilerin varlığı haber diline ve toplumsal algıya nasıl bir katkı sunuyor?**

Kadın gazeteciler, erkek egemen haber dilinin dışında alternatif bir dil kuruyor. Erkek egemen medya, kadını hedef haline getirerek erkek aklını korumaya çalışırken kadın gazeteciler hakikati yazıyor. Yayınlanan bir yazı hiçbir zaman sadece bir yazıdan ibaret değildir; aynı zamanda toplumun zihin inşasının en temel taşıdır. Örneğin, kadın cinayeti haberlerinde olay magazinleştirilerek gerçek failler görünmez kılınmakta ve topluma kadının suçlu olduğu olgusu lanse edilmeye çalışılmaktadır. Tarih boyunca kadının üretimini görünmez kılmaya çalışan akıl, kendini farklı şekillerde sürdürmeye devam ediyor. Bu yayıncılığı ne iktidarın aile yılı ilan etmesinden ne de kadınlara yönelik sürdürülen özel savaş politikalarından bağımsız görebiliriz. Buna karşı kadın gazeteciler, hakikati kadın bakış açısıyla topluma duyuruyor. Hakikatin taşıyıcılığını yapan Kürt kadın gazeteciler, dünyanın ilk kadın gazetesi Jinha'yı kurdu. Ancak Jinha, 29 Ekim 2016'da çıkarılan KHK ile kapatıldı. Ardından kurulan Şujin Gazetesi 25 Ağustos 2017'de çıkarılan KHK ile kapatıldı. Bugün ise kadınların sesi Jinnews, Nûjinha ve Jin TV ile yükseliyor. Kürt kadın gazetecilerin öncülük ettiği bu yayıncılıkta yok edilmeye çalışılan kadının tarihini kadınlar yazıyor. Yıllarca topluma dayatılan

“kadın kadının kurdudur” sözüne karşı; kadının derdini de direnişini de en iyi kadının anlatacağı gerçeğiyle yazmaya devam ediyoruz. Kadın basıncılığına yönelik baskı ve sansür, kadınlara yönelik sürdürülen savaşın bir boyutu olarak karşımızda duruyor. Tüm bunlar karşısında toplum, yaşananları ahlaki olarak yorumladığında ve buna karşı refleks geliştirdiğinde özgür yaşamın inşa edilmemesi artık imkânsızdır. Dil ne kadar değişirse toplum da o kadar değişir. Yani işin özü, kadın gazetecilerin her haberi toplumsal dönüşüme aracılık ediyor. Örneğin kadın gazetecilerin hazırladığı şiddet haberleri, hukuki süreçlerin hızlanmasına, toplumsal farkındalık kampanyalarının başlamasına ve kamuoyunda daha güçlü bir tepki gelişmesine katkı sunuyor.

***Erkek egemen medya yapısı içinde kadın gazetecilerin görünürlüğü hangi alanlarda daha fazla kısıtlanıyor? Sizce bu engellerin toplumsal kökenleri neler?**

Kadınlar, siyaset, ekonomi ya da ‘ciddi’ sayılan haber alanlarından dışlanarak ‘makul’ alanlarda çalışmaya veya yalnızca bir meta olarak ekranlarda konumlandırılmaya zorlanıyor. Bunun tamamen aşıldığını söylemek çok iddialı olur; erkek aklının egemen olduğu yandaş basında bu durum hâlâ devam etmektedir. Diğer yandan kadın gazetecilerin muhatap alınma oranı erkek gazetecilere kıyasla daha azdır; çünkü ‘bilen akıl’ her zaman erkektir. Bu anlayış, doğal toplumun çarpıtılmaya çalışılmasından ayrı düşünülemez; zira erkeğin avcılığa çıktığı, kadının mağarada kaldığı süreç, cinsiyet rolleri üzerinden yorumlanmış ve basıncılık da buna göre şekillendirilmiştir. Diğer bir görünmeme noktası da kadın gazetecilerin yaptığı haberlerdir; gazetelerin manşetlerine erkekler ve onların haberleri taşınır. Bu da yeniden görünmeyen emeği doğurur. Engellenme ve kısıtlanma yalnızca bunlarla sınırlı kalmamakta, çoğu zaman sahada da fiziki saldırılara maruz bırakılarak kadın gazeteciler yok sayılmaya çalışılmaktadır. İktidarların ve erkeklerin neyi hedef aldığını sorgulamak önemlidir; çünkü sistem özgürleşen kadını hedef almaktadır. Burada özgürleşen kadından kasıt yalnızca mesleki bağımsızlık değil, aynı zamanda toplumsal, politik ve kültürel alanda var olabilme gücüdür. Bu nedenle özgürleşen kadın gazeteciler, mevcut iktidarlaşmış yapılar açısından doğrudan bir tehdit olarak algılanmaktadır.

***Türkiye’de medya alanında kadınların temsili sizce ne kadar yeterli? Kadınların sesinin daha güçlü çıkabilmesi için neler yapılmalı?**

Kadın temsiliyeti elbette yeterli değil. Ancak mesele sadece nitelik olarak kadın sayısının artması değil; aynı zamanda dönüştürücü bir zihniyet değişikliğinin sağlanmasıdır. Erkek egemen medya organlarında çalışan kadınlara büyük

sorumluluk düşmektedir; çünkü çalıştıkları medyayı dönüştürecek olan da yine oradaki kadınlardır. Kadın gazeteciler olarak medya alanında değişim yaratırken aynı zamanda kendi zihinsel dönüşümümüzü de sağlamamız ve bunu sürekli dinamik tutmamız gerekmektedir. Sadece cinsiyet olarak bir araya gelmek değil; değişen, dönüşen kadın bakış açısıyla hakikat yayıncılığı yapmayı savunuyoruz. Çünkü eril zihniyete sahip bir gazetecinin kadın veya erkek olması fark etmez; hepsi kadının yaşamını hedef alır. Kadın temsiliyetinin ve bakış açısının yeterli olmadığından göstergelerinden biri de yazı işleri müdürlerinin, genel yayın yönetmenlerinin çoğunlukla erkeklerden oluşmasıdır. Karar vericilerin erkek olduğu bir medya ile kadınların seslerinin duyurulması çok mümkün değildir. Tam bu noktada Türkiye basın tarihinin ilk kadın genel yayın yönetmeni Gurbetelli Ersöz ve onun “Basın gerçeği yazsaydı, bu kadar insan ölmezdi” sözü akıllara geliyor. Hem Kürt hem de Türk basınında kadın bakışının gelişmesine katkıda bulunan Gurbetelli Ersöz’ün “Özgür yaşam ortamını yaratmada benim de kanım, canım olmalı” sözleri, bir kadının ve gazetecinin misyonunu ortaya koyuyor. Kadınların ve kadın gazetecilerin sesinin güçlü çıkmasının tek yolu da örgütlenmekten ve örgütlülüğten geçmektedir. Bu örgütlenmenin yolları sendikalaşma, kadın gazeteci derneklerinin güçlendirilmesi, ulusal ve uluslararası dayanışma ağlarının geliştirilmesiyle mümkün olabilir.

***Kadın gazeteciler arasındaki dayanışmanın toplumsal mücadele açısından önemi nedir? Siz bu dayanışmayı yeterli buluyor musunuz?**

Özgür basın alanında, özelde kadınlar arası dayanışma ve örgütlülük yıllar içerisinde büyürken; aynı şeyi yandaş basın için söylemek pek mümkün değildir. Bu açıdan dayanışma yeterli değildir. Özgür basın çalışanları baskıya maruz kaldığında ‘terörist’ olarak adlandırılarak yaşadıkları görünmez kılınıyor. Ancak devlet açısından daha ‘makul’ görülen gazeteciler baskıya uğradığında, tüm basın örgütleri, dernekler ve sendikalar hukuksuzluk yapıldığına dair ses yükseltebiliyor. Oysa gazeteci Pexşan Ezîzî’ye verilen idam cezası ya da gazeteci olduğu bilinmesine rağmen Cihan Bilgin’in SİHA ile katledilmesi henüz çok tazeyken buna yalnızca özgür basın tepki gösterdi. Kendi çizgileri içinde kalan gazetecileri görenler, yalnızca kendi çizgileri içindeki toplumsal sorunlara ses çıkartıyor. Bu açıdan bakıldığında basın organlarının birbirleriyle dayanışması, toplumun sorunlarının da tüm basın tarafından görünür kılınması anlamına gelir. Sınırları aşan kadın örgütlenmesine ihtiyaç olduğu gibi, sınırları aşan kadın gazeteci dayanışmasına da ihtiyaç var. Birleşik erkek aklına karşı kadın gazeteciler örgütlenerek toplumsal mücadeleye yön vermelidir. Her direnen gazeteci olarak yan yana geldiğimizde binleriz; bunu unutmamak ve bu umudu

büyütmek gerekir. Günümüzde bu dayanışmanın dijital medya, sosyal platformlar ve uluslararası basın örgütleri üzerinden daha görünür ve etkili hale getirilmesi gerekmektedir.

***Son olarak, toplumsal değişim ve eşitlik mücadelesinde kadın gazetecilerin gelecekte nasıl bir rol üstlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?**

Kadın gazeteciler, sürekli değişim için rol üstlendi ve üstlenmeye devam ediyor. Gazeteciler sadece haber üreten kişiler değil; aynı zamanda toplumsal dönüşümün aktörleridir. En önemli rolümüz, erkek egemen medya düzenini dönüştürmektir. Bu rolü yerine getirirken örgütlülüğümüzü büyütmek büyük bir sorumluluk olarak önümüzde durmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin, medya başta olmak üzere yaşamın her alanında inşa edilmesi için Kürdistan ve Türkiye’de çalışma yürüten Mezopotamya Kadın Gazeteciler Derneği (MKG) ve uluslararası alanda Gazetecilikte Kadın Koalisyonu (CFWIJ) gibi mekanizmaların öncülüğü önemlidir. Örgütlülüğün bir ayağı olarak erkek egemen aklın inşa ettiği düzene karşı komünal yaşamı kurmak için eşit, katılımcı, barış temelli komünler kurulmalı, buralarda bir araya gelinmeli ve dönüşüm sağlanmalıdır. Dünyada, ülkede, mahallede yaşanan hiçbir soruna gazetecinin gözünü kapama şansı yoktur. Mesleğe ilk başlarken söylenen “Ateşten gömlek çıkartabileceğiniz bir şey değildir” sözünü sık sık hatırlayarak toplumun değişimine öncülük etmeliyiz. Gelecekte özellikle dijital medya, bağımsız haber platformları ve uluslararası gazetecilik ağlarında kadınların daha aktif ve öncü rol üstlenmesi, bu dönüşümü hızlandıracaktır.

*Deniz Fırat, Mexmur’da DAİŞ saldırısında katledildi. Nûjiyan Erhan, Şengal’de KDP saldırısında katledildi.

Êzidîler: Kayıp Çocuklar, Direnen Kadınlar ve Unutulan Adalet

Çiğdem Ertak-24 Ağustos 2025

Bugün Suriye’de Dürziler ve Aleviler etnik ve dini temelli nefret suçlarına vahşi düzeylerde maruz kalıyorken, IŞİD insanlığa hâlâ bir tehditken, Kürtlere, Êzidîlere yapılanların hesabı henüz sorulmamışken ve hâlâ kayıp Êzidî kadın ve çocuklar varken odağımız ne olmalıdır? Devletlerin rolü nedir örneğin? Suriye yönetiminin başına geçenleri destekleyen uluslararası güçler hakikati ortada dururken, 2014 yılında Êzidî kadınların başına gelenlerden sonra bugün aynı coğrafyada Alevi kadın ve kız çocuklarının başına benzer şeylerin gelmesini yalnızca çete-örgütlerle mi açıklayacağız!

Güvercin tedirginliği yerleşir yüreğime Êzidîleri düşündüğümde ya da onlarla ilgili bir şeye rastladığımda. Êzidîler, etnik-dinsel bir azınlık olarak direngenlikleriyle, etraflarını saran kötülükten kurtulamamış ama inançlarından ve kimliklerinden de vazgeçmemişlikleri ile bilinen bir halk. Tedirginliğim, Orta Doğu coğrafyasında farklılıkların yok edilmesi üzerine kurulu tarihsel süreçlerin ve toplumsal hafızasının bir parçası olmalarından kaynaklanır. Direnişleri ise, bir nevi çembere alındıkları coğrafyada farklılıklarını ve özlerini yaşamaktan vazgeçmemeleri ile ilişkili.

Êzidîlerle tam manasıyla tanışmam, bayrakları gibi kalpleri de kapkara olan radikal bir çete-örgüt IŞİD’in Şengal’e saldırması ile oldu. 3 Ağustos 2014 tarihi Êzidîler için fermanlarla dolu özgün tarihlerine bir kara dönemin daha eklendiği bir anlam ifade eder. Hatırlanacaktır ki o yıllarda bu barbar ve vahşi gruplar tarafından en ağır ve topyekûn saldırılar Kürtler (Sünni, Êzidî ve Şii Şabak) başta olmak üzere Ermenilere, Süryanilere, Dürzilere ve Şii Türkmenlere dünyanın gözü önünde yöneliyor, bu halklar

dünyanın sessiz tanıklığında vahşi yöntemlerle katlediliyordu. Neticede El Kaide, Boko Haram, El Nusra ve IŞİD gibi farklı adları alan bu çeteler, kimi nüans farklılıklarla toplamda aynı yolu yürüyorlardı. Hepsinin ortak noktası; kadın düşmanlığı ekseninde kadının varlığına yönelik sistemik yol ve yöntemler sergilemekti. Öyle ki bugün de pek çok uzmanın hemfikir olduğu üzere aynı yerden türemiş/farklı giysiler giymiş HTŞ (Hey'et Tahriri'sh-Şam) örgütünün lideri (Google arama motorunda en üstte duran Wikipedia'nın tabiriyle "siyasetçi" ve geçici cumhurbaşkanı olan) Muhammed el-Colani, Şam yönetimini elinde tutuyor. Bu yönetimin Suriye'sinde ise Alevi ve Hristiyan kadınlar ve kız çocuklar kaçırılıyor, Dürzilere saldırılar devam ediyor, farklı inanç ve etnik gruplar güvensiz bir yaşam sürüyor, görüşme ve müzakereler sürüyorken bile Kürtler tehdit edilmeye devam ediyordu.

Ferman olarak nitelendirdikleri soykırım tarihleri vardır Êzidîlerin ve IŞİD, 2014 Ağustos'unda ağır silahlarla kuşattıktan sonra Şengal'i, on binlerce kişiyi öldürmüş, yüz binlerce kişinin göç etmesine neden olmuştu. IŞİD'in saldırıları, sistematik bir pratiğe dönüşen cinsiyet kırımı üzerine kuruluydu. Sayıları 6 bini aşan kadın ve kız çocuğu kaçırılarak, kadın kırımı olarak nitelendirilebilecek bir savaş pratiği sergileniyordu.

IŞİD'in Êzidî kadın ve çocuklara dönük kırımını, Orta Çağ'da doğayla uyum içinde yaşayan, doğanın ve yaşamın bir anlamda hafızasını taşıyan, ona şifa katan kadınların "av ritüelleri" ile hedef alınmasının modern çağ versiyonu olarak görmek mümkün müdür? Ya da Nazi Almanya'sında Yahudi kadınlara yapılanlarla Êzidî kadın ve çocukların yaşadıkları benzer değil midir?

Êzidî toplumunun hafızasını, inancını, yaşam biçimini taşıyan, aktaran, ören kadınların sistematik biçimde hedef alınmasıyla aslında Êzidî soykırımı hedefleniyordu. Burada yalnızca bir halk değil, insanlık değerlerine de saldırı amaçlanıyordu. Kadınlara ve çocuklara yaşatılan, akla sığmayacak yöntemlerle uygulanan şiddet biçimleri, vahşetin boyutunu gözler önüne seriyordu. Bu karanlık örgütün ortaklarının yalnızca kadınları ve çocukları köle pazarlarından satın alan Arap şeyhleri, zenginleri olmadığı biliniyor. Êzidî çocukların Amerika'da ve Avrupa'da ortaya çıkması, bu karanlığın uluslararası bir boyut içerdiği bilgisiyle birlikte daha fazla soruyu da beraberinde getiriyordu.

Êzidî kadın ve kız çocukların yaşadıklarında mesele sadece fanatik bir kökten dincilik ve bu eksenindeki kadın düşmanlığı mıdır? Varmak istediğim bir diğer nokta da bu. Kadınların ve çocukların her türlü şiddetle yüz yüze olduğu bir düzlemde asıl meselenin sistemik olduğu açıktır. Meselenin özünde bu çete-örgütleri besleyen, büyüten, koruyan-kollayan yayılmacı, ırkçı, militarist sistemin kendisi bulunuyor. IŞİD, Boko Haram, El Kaide gibi bu çete-örgütlerde dini bir ideolojiden beslenen kadın düşmanlığı, modern sistemlerde ideolojik, ekonomik ve/veya sosyolojik kaynaklardan beslenerek kendini var ediyor.

Bugün Suriye’de Dürziler ve Aleviler etnik ve dini temelli nefret suçlarına vahşi düzeylerde maruz kalıyorken, IŞİD insanlığa hâlâ bir tehditken, Kürtlere, Êzidîlere yapılanların hesabı henüz sorulmamışken ve hâlâ kayıp Êzidî kadın ve çocuklar varken odağımız ne olmalıdır? Devletlerin rolü nedir örneğin? Suriye yönetiminin başına geçenleri destekleyen uluslararası güçler hakikati ortada dururken, 2014 yılında Êzidî kadınların başına gelenlerden sonra bugün aynı coğrafyada Alevi kadın ve kız çocuklarının başına benzer şeylerin gelmesini yalnızca çete-örgütlerle mi açıklayacağız!

Êzidîlerin yaşadıkları geçtiğimiz yıllar içinde çokça yazıldı, anlatıldı, konuşuldu. Toplu katliamların yanında kadın ve çocukların ganimet sayılmasının altı çokça çizildi. Kadın ve çocukların zorla alıkonulmasından sonra köle ve cariye pazarlarında satılması, IŞİD’in yürüttüğü birer soykırım yöntemiymi. Canını kurtarabilenlerin susuz ve aç halde yürüdükleri o yollar da toplumsal hafızalarına eklenen bir fermanı. İnsanlık tarihi muhtevasının belki de en karanlık toplu katliamı, alıkoymaları, kadın ve çocuk köleleştirmeleri, din değiştirmeleri; özcesi her türlü şiddet biçimi yoluyla bir halka yaşatılan bu vahşetti.

Ferman bugün, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği gibi uluslararası mekanizmalar ve bir kısım ülkeler tarafından soykırım olarak tanınıyor. 3 Ağustos’u “Êzidî Soykırımı ve Soykırım Kurbanlarını Anma Günü” olarak kabul eden ülkeler de bulunuyor. Soykırımdan bu yana verilen etkileyici mücadelelerle çok sayıda kadın ve çocuk kurtarıldı. Türkiye’de ve çeşitli Avrupa ülkelerinde bireysel davalar açıldı. Ancak bu soruşturma ve yargılamaların kendisi çoğunlukla insan hakları hukukuna aykırı nitelikler taşıyor. Bu soruşturma ve yargılamalarda işlenen suçların yalnızca bir ya da bir grup tarafından bir kişiye karşı işlenmedikleri, yani bunların bireysel suçlar olmadığı dikkatlerden kaçırılıyor. Cihadist, karanlık bir örgütün soykırım suçunun

birer parçası olan suçlar işlediği; bu yargılamalara insanlığa karşı suçlar kapsamında yaklaşılmaması gerekirken bu yapılmıyor. Yine tüm çabalara rağmen Roma Statüsü'ne göre açık bir soykırım niteliği taşıyan, kadın kırım bağlamında Êzidîlere yönelik işlenen bu insanlığa karşı suçlara ilişkin olarak Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde henüz bir soruşturma ya da dava bulunmuyor.

İnanç ve kültürel açıdan zengin bu coğrafyada, bugün, Êzidîler varlık direnişini sürdürmeye devam ediyor. Kargaşası hiç eksik olmayan topraklarda, inançlarıyla ve kimlikleriyle, kendi öz güçleriyle kadınların dirençli duruşları hiç olmadığı kadar etkileyici. Êzidî kadınlar, kendi tarihlerinde hiç olmadığı kadar kimlikleri için direnç gösteriyorlar. Bir ferman daha yaşamaya engel olmanın kendi öz güçleriyle mümkün olduğunun farkındalığını yaşıyorlar. Ferman tarihlerine ve 3 Ağustos'a baktıkça içine düştüğüm o güvercin tedirginliği, bugünkü Êzidî kadınlara baktığımda yerini güç bulduğum bir ruh haline bırakıyor.

Aradan geçen 11 yılın ardından nerede oldukları, yaşayıp yaşamadıkları bilinmeyen çok sayıda kadın ve çocuk hâlâ kurtarılmayı bekliyor. Aradan geçen 11 yılın ardından Êzidî toplumu, başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere yaşadıkları fiziksel ve psikolojik travmalarla mücadele ederken öte yandan soykırımın faillerinin yargılanmasını, adaletin tesisini bekliyor. Yaşananların hesabının sorulması için mücadele etmek, onarılmaları için dayanışma içinde olmak ise hepimizin sorumluluğunda. Her dil, her inanç ve her farklılığın kendi özü ile var olabildiği bir yaşam inşası, 73 kez yok edilmeye karşı karşıya kalan Êzidîlere karşı hepimizin borcudur.

Kadın İrgatlar

Aynur Ülgen-24 Ağustos 2025

Gün boyu tarlada çalışan kadın çadıra döndüğünde yemek, temizlik, bulaşık, diğer çocukların bakımı ve ihtiyaçlarını karşılamak durumundadır. Bundan dolayı yorgunluk ve tükenmişlik kronikleşmektedir. Aile içi şiddetin de kol gezdiği bu alanlarda yaşanan mağduriyetler maalesef zamana yayılarak unutulmaktadır. Şu da unutulmamalıdır ki bu kadar risk altında çalışan kadınların yanı sıra çocuklar da bunlardan bertaraf değildir

Kadınlar dünyanın her yerinde farklı alanlarda tarım işçisi olarak çalışan büyük bir çoğunluktur. Ekimi, bakımı, seracılık, paketleme, pazarlama gibi geniş bir yelpazede çalışan ana unsurlardır. Tarihsel olarak da bakacak olursak insanlığın doğuşunda var olan av ve toplayıcılık toplumundan yerleşik ve tarım toplumuna geçişi sağlayan öncü grup yine kadınlardır. Tarım toplumunun kalıcılığı aslında kendi devrinde çığır açan bir eylemselliktir.

Bölgemize baktığımızda geniş, sonsuz Dicle ve Fırat nehirleri arasında yer alan geniş havzası ile Mezopotamya topraklarının ne kadar verimli olduğundan bahsedilir. İlk çağlardan beri tarımın ana yurdu olan bu topraklarda, Hillar Mağaraları civarında (Ergani) bulunan antik alanda buğday tanelerinin bulunması buna en güzel örnektir. Bu kanıtlar, tarımın buradan başlayıp dünyaya yayıldığının göstergesidir.

Günümüzde uzun süre tarım ve hayvancılığın, yaylacılığın belkemiğini yine bölgemiz oluşturmuştur. Hatta bölgemizin tarım toplumu olduğundan uzun süre dem

vurulmuştur. Maalesef 90'lı yıllar sonrasında boşaltılan, yakılan köylerin olması, yasaklanan mera ve otlakların kullanılamamasından dolayı tarım toplumundan bahsetmek mümkün olmamaktadır.

Modernleşen şehirler! Tarım arazilerinin inşaat şirketlerine peşkeş çekilmesi, sanayi bölgelerine ayrılması, maden şirketlerinin atık ve kullanılan ürünlerinin toprağı çoraklaştırması, suların bunlar vasıtasıyla kirlenmesi, konutlara, sitelere açılmasından dolayı tarım arazileri yok olmakla karşı karşıyadır. Öte yandan toprağın verimsiz kullanılması da diğer bir sebeptir.

Hal böyleyken, toprağı bağı olan tarımda çalışan binlerce aile, çalışmak için Türkiye'nin başka illerine her yıl mevsimlik işçi olarak gitmektedir. Özellikle kadınlar ve çocuklar ucuz iş gücü olarak görüldüklerinden çoğunluğu onlar oluşturmaktadır. Bölge illerimizin çevresinden yoğun olarak (Riha, Sêrt) gidilmektedir. Bölgede adına "ırgat" denilen tarım işçileri, genelde aileler ve akrabalar hep beraber gitmektedir.

Gittikleri bölgelere göre pamuk, domates, fındık, sebze-meyve toplama başlıkları altında uzun süre yazın zorlu sıcağı ve koşullarında oralarda konaklamak zorunda kalmaktadırlar. Çadırdan oluşturdukları, bir köy büyüklüğündeki alanlarda yaşam savaşı vermektedirler. Her türlü hijyen ve sağlık koşullarından uzak, tuvalet ve temiz su gibi erişimin zor olduğu bir alanda yaşamak zorundadırlar.

Kadınlar taşıma su ile içme, banyo, bulaşık gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar. Banyonun çadırdan yapıldığı, bulaşıkların çadır dışında yıkandığı, suyun bulunmadığı geçici tuvaletlerin ortak kullanım alanlarında hijyenden bahsetmek mümkün değildir. Şehir dışında kurulan çadırlar sağlık ihtiyacına cevap olmaktan uzaktır.

Gündüz çalışmaya giden kadınlar, yaşça büyük çocukları bir diğerine bakması için burada bırakıp çalışmaya gitmektedir. Her türlü haşere ve sıcaktan uzak olmayan bir alanda çocuklar da hastalık ve diğer şeylerle (kaza gibi), ölüm riski de dahil olmak üzere karşı karşıya kalmaktadır. Bu kadar sağlıksız koşullarda çalışan ve yaşayan kadınlar ve çocuklar bu dezavantajın kurbanıdır.

Hamile kadınlar gerekli muayene ve kontrolden uzaktır. Bazen bu doğumlar çadırlarda, sağlık koşullarından ve profesyonellerden uzakta gerçekleşmektedir. Bu da hem lohusa kadınlarda hastalıkları hem de yenidoğan bebeklerde hastalık

risklerini artırmaktadır. Bu dönemde iyi bakılması, iyi beslenmesi ve iyi dinlenmesi gereken anneler tarlada çalışmak zorunda kalmaktadır. Yenidoğan bebeklerine tarlada baktıkları için bebekler beslenme açısından yeteri kadar beslenememekte, enfeksiyon ve zararlı hayvanlar bakımından risk altındadır.

Gün boyu tarlada çalışan kadın çadıra döndüğünde yemek, temizlik, bulaşık, diğer çocukların bakımı ve ihtiyaçlarını karşılamak durumundadır. Bundan dolayı yorgunluk ve tükenmişlik kronikleşmektedir. Aile içi şiddetin de kol gezdiği bu alanlarda yaşanan mağduriyetler maalesef zamana yayılarak unutulmaktadır. Şu da unutulmamalıdır ki bu kadar risk altında çalışan kadınların yanı sıra çocuklar da bunlardan bertaraf değildir.

Bütün bu risk faktörlerinin altında alternatif çözüm yolları çok elzem olmaktadır. Deyim yerindeyse insanların yaşadığı yerde karnını doyurması gerekmektedir. Köye dönüş projelerinin hızlandırılması ve hayata geçirilmesi, bitmiş olan hayvancılık için destek projelerinin üretilmesi, otlak ve meraların yeniden ekilir hale getirilerek canlandırılması, bu konuda desteklemelerin yapılandırılması, köylerde kooperatifçilik için eğitimlerin yapılması, verimli tarım alanlarının rant alanlarına dönüşmesinin önüne geçilmesi, belediyelerin organik tarım ve bilinçli tarım yapılabilmesi için kurslar açması, köy komün sisteminin oluşturulması, tarım alanlarının verimliliğinin artırılarak bir toprak reformunun hayata geçirilmesi, tarım işçisinin emeğinin karşılığının artırılarak daha refah bir seviyeye kavuşturulması hayatidir.